

Већу интердисциплинарних студија
Сенату Универзитета уметности у Београду

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ТИЈАНЕ ЛУКИЋ

*Улога нових медија у савременом музичком извођаштву
(Развој праксе музичког извођаштва у односу на друштвено-културни контекст и
имплементацију нових технологија у оквирима перформанса, редизајнираног
инструментаријума, архивирања и педагогије музичког извођаштва)*

На основу анализе докторске дисертације *Улога нових медија у савременом музичком извођаштву (Развој праксе музичког извођаштва у односу на друштвено-културни контекст и имплементацију нових технологија у оквирима перформанса, редизајнираног инструментарјума, архивирања и педагогије музичког извођаштва)* кандидаткиње Тијане Лукић, студенткиње докторских студија на програму Теорија уметности и медија, Комисија именована на седници Већа интердисциплинарних студија одржаној 11. новембра 2021. године, у саставу: др Тијана Поповић-Млађеновић, редовни професор ФМУ; др Санела Николић, доцент ФМУ; др Биљана Лековић, доцент ФМУ; др Аница Сабо, редовни професор ФМУ у пензији и др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ, ментор, после увида у материјале, подноси извештај који садржи: биографију са библиографијом кандидаткиње, детаљну анализу докторске дисертације, оцену остварених резултата, критички осврт референата, закључак са образложењем научног доприноса докторске дисертације и потписе чланова Комисије.

Биографија кандидаткиње

Тијана Лукић рођена у Београду 1982. године. Дипломирала је 2006. године на Факултету музичке уметности у Београду у класи проф. Маје Јокановић (инструментални одсек – виолина), на ком је завршила и специјалистичке студије из виолине 2008. године у класи проф. Марије Шпенглер. Освајала је награде на републичким и међународним такмичењима у дисциплини – виолина; активно похађала мајсторске курсеве реномираних виолиниста као што су: Стефан Миленковић, Стефан Камиларов, Маја Јокановић, Антон Стецх (барокна виолина) и Андреас Спеаринг (барокна камерна музика и оркестар) и бавила се концертном делатношћу као солиста, камерни и оркестарски музички извођач у Београдском камерном оркестру Душан Сковран и Симфонијском оркестру Радио-Телевизије Србије. За потребе Радио-Телевизије Србије као извођач-солиста уметничке музике учествовала у серијалима: Волите ли Брамса, Свет је музика, Јавни час школе Станковић. Такође је остварила трајне снимке концерата класичне музике као члан реномираног Камерног оркестра Душан Сковран. Педагошким радом бавила се у периоду

2006–2010. године, радећи као професор виолине у средњој музичкој школи „Јосиф Маринковић” (Вршац; Београд).

Од 2010. године уписује докторске студије на Универзитету уметности у Београду, на студијском програму Теорија уметности и медија.

Подстичући развој инклузивне уметности у Србији, од 2012. године бавила се уређивањем културних програма и омладинских активности у оквиру Удружења студената са хендикепом у Београду. На конкурс Сто младих стручњака за РТС-ов 21. век, од 17.000 пријављених кандидата, изабрана је за музичког сарадника (Музичка редакција РТС-а). Као музички уредник остварила је бројне документарне емисије о уметничкој музици и истакнутим уметницима, трајне снимке концерата и као музички уредник радила примењену музику у емисијама и серијалима документарног карактера.

Објављени текстови:

Od simulacije ka simulakrumu – Transformacije orkestarskog tela do virtuelnog antipoda. U: Sonja Marinković; Sanda Dodik (ur.). (2013). *Tradicija kao inspiracija* (zbornik radova sa naučnog skupa „Vlado Milošević: Etnomuzikolog, kompozitor i pedagog”). Banja Luka: Akademija umjetnosti u Banja Luci, 502–508.

Framing the time. U: Vesna Mikić et. al. (eds.). (2012). Objavljen apstrakt u: XI. International Conference of the Department of Musicology, Faculty of Music in Belgrade – *Music and Paper; Music and Screen.* Beograd.

Efekti interdisciplinarnog obrazovanja na savremenu izvođačku praksu. Objavljen apstrakt u: Sonja Marinković; Sanda Dodik (ur.). (2013). Naučni skup „Vlado Milošević: Etnomuzikolog, kompozitor i pedagog”, Akademija umjetnosti u Banja Luci. Banja Luka.

Лукић, Тијана (2021). Стефан Миленковић у дискурсу нових медија и културе. *Мокрањац* (23), у штампани.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Технички подаци: Дисертација је написана на 222 страница текста (А4 формата, са маргинама од 2,5 cm, проредом 1,5, стандардним фонтом Times New Roman величине 12 тачака). Текст рада је структуриран на следећи начин: Апстракт/ Abstract (укупно четири стране), Садржај (2 странице), Увод (1–9), три централна поглавља, Закључак (182–188), Литература (189–216), биографија са библиографијом кандидаткиње и Изјаве о ауторству (217–218). Прво централно поглавље рада насловљено је: Статус музичког извођаштва до 20. века (10–58); друго: Постструктуралистичке расправе о извођачу/извођењу (59–111); треће: Позиција извођаштва у Технокултури (112–181). Рад има 175 напомена (документарна подлога раду навођена је у аутор – датум стилу), опремљен је са 31

илустративним примером и 13 нотних и табеларних примера, који су коришћени на врло функционалан начин.

Тема докторске дисертације припада области теорије и историје извођаштва а у ужем смислу окренута је проблематици сагледавања улоге нових медија у савременом музичком извођаштву. Прво је, компаративним приступом, кроз историјски преглед, сагледана позиција музичког извођаштва пре и током експанзије нових медија/технологија у области музичке уметности. Разматрана је и имплементација технологије који има трајан утицај на музичко извођаштво, анализирани су технолошке могућности снимања и архивирања музичког извођења као важан чинилац промена у извођаштву, јер се догодила замена биолошког тела дигиталним технолошким системом, што је сагледано као културолошки феномен у коме се технолошки систем појављује као конкурентни извођач музичког дела у односу на традиционална извођачка тела (солисту, камерни ансамбл, оркестарско тело и др.). Указано је на промене које су изазване присуством дигиталне технологије у свим процесима музичког стваралаштва, извођаштва и постпродукције, што је довело до комплекснијег начина на који се музика промишља и учи.

Након уводног поглавља у којем су образложени тема рада, представљене хипотезе, предмет и циљеви истраживања, као и методолошке позиције истраживања савременог музичког извођаштва, рад је структуриран у три централна поглавља. У првом се полази од статуса музичког извођаштва у музичкој уметности у друштвено-историјском контексту европских земаља, да би се ова пракса сагледала пре појаве првих примера њеног прожимања са технологијом. У дијахронијској перспективи указано је на најзначајније појаве, а као студија случаја служило је углавном виолинско извођаштво, што је повезано са професионалном оријентацијом ауторке, али и оправдано због тога што виолина има континуитет заступљености у солистичком, камерном и оркестарском музицирању и пролази сродан пут развоја као други инструменти, те се може сматрати парадигматичном.

У другом поглављу расправља се о музичком извођаштву у контексту постструктуралистичких теорија. Музичко извођаштво анализирано је у односу на појаву и развој хибридних уметности (перформанс, инсталација, уметност отвореног дела, мултимедијална, интердисциплинарна, постмедијска и метамедијска уметност). Истакнуто је да синтеза уметности и технологије указује на тежњу поништавања граница између уметности, технологије и живота. Деконструкција у извођаштву представљена је кроз четири модела инструменталне извођачке праксе, који проистичу из деконструкције тоналног центра, ритма, времена и записа, што резултира променом схватања интонације, структуре ритма и истовременог присуства различитих временских димензија. Децентрализација места на ком се одвија извођење музике огледа се у преласку у нове просторе медијске материјалности. Дискутују се такође промене које се јављају у односу према публици. У трећем поглављу анализирани су позиције извођаштва у технокултури с обзиром на то да су нове технологије имплементирани у инструментаријум, ансамбле и чин перформанса, те се може говорити о мултидисциплинарном извођаштву. Полази се од анализе технологије као 'протезе' или 'продужетка тела' уметника, и усваја теза да она у

извођаштву добија улогу инструмента или комуникатора и потом даје преглед развоја синтезе технологије са чином извођења. Поред примера из светске праксе, пажња је усмерена и на домаћу сцену, где је као студија случаја послужио репрезентативни фестивал савремене музике Међународна трибина композитора. Анализирани су и педагошки аспекти промена и указано на потребу изградње новог приступа овим питањима. Основна намера ауторке је да анализама и проблематизацијама потврди позитивне ефекте нових медија и технологије на трансформацију свих елемената извођачке праксе, што се може видети у практичном, образовном, културолошком, друштвено-политичком и медијском аспекту извођаштва.

КРИТИЧКИ УВИД И ОЦЕНА РЕЗУЛТАТА

Општи поглед на докторску дисертацију, предмет и циљ рада

У докторској дисертацији *Улога нових медија у савременом музичком извођаштву (Развој праксе музичког извођаштва у односу на друштвено-културни контекст и имплементацију нових технологија у оквирима перформанса, редизајнираног инструментаријума, архивирања и педагогије музичког извођаштва)* ауторка проблематизује питања везана за статус музичког извођаштва у условима значајних технолошких промена које суштински трансформишу традиционалну извођачку праксу. Разматране су њене разноврсне трансформације везане за само поимање музичког дела, технолошке промене у инструментаријуму, технолошки проширеним ансамблима, новом поимању простора извођења и проширене реалности који настају са увођењем дигиталне технологије и нових медија. Предмет рада су теоријско сагледавање онтологије и феноменологије извођачке праксе како би се определио однос извођача са аналогном и дигиталном технологијом и новим медијима. Уочавајући да је, за разлику од композиторске праксе која је сталан предмет истраживања музиколога, извођаштво недовољно сагледавано и да су у овој области изостале дефиниције појава које се могу означити као сродне. Ауторка указује да је и извођаштво пратило хетерогене токове музичке уметности на крилима технолошких интервенција, било да су у питању научни приступи технологији (експериментална фаза авангарде), масмедији (филм, радио, телевизија) или истраживачки однос у ком је извођач укључен у стварање и изучавање инструмената, интерактивних система и мултимедија.

Циљ дисертације је проналажење одговора на питања: шта је наслеђе са којим се ушло у 20. век, да ли се негирају одређени постулати те традиције, какви су ефекти трансформације наслеђа под утицајем нове стварности, које су одлике нових видова извођаштва? Циљ рада је и указивање на транзицију кроз коју је прошла пракса музичког извођаштва током развоја од традиционалног извођаштва до његових нових облика у уметности технокултуре, као и систематизација и мапирање позиције коју заузима музичко извођаштво у контексту уметничких праваца од неоавангарде педесетих и шездесетих

година 20. века до техноуметности деведесетих и почетком две хиљаде. Проблематизацијом феноменологије и онтологије извођаштва у новим медијима, долази се до испитивања метаморфозе телесног, новог поимања простора и улога, што је променило статус извођача у савременој уметности у односу на претходно доба.

Основне полазне хипотезе

Кандидаткиња полази од хипотезе да је имплементација нових медија обогатила праксу музичког извођаштва и поставила извођачко-техничке изазове за инструменталне и вокалне извођаче, али и захтеве који подразумевају мултидисциплинарно образовање савремених извођача. Једна од основних хипотеза је да је степен улажења технологије у оквир инструментаријума, извођачког чина, његове постпродукције и медијског простора, сразмеран степену проширивања дисциплине извођачких уметности и оквира деловања музичког извођача који се позиционира у новој улози у свету уметности, друштвеном и културолошком контексту.

У раду се трага за одговорима на следећа кључна питања:

- На који начин је развој технологије утицао на све аспекте у области музичког извођаштва?
- Како се трансформисало тело извођача услед имплементације технологије и технолошких система?
- На који начин се може разматрати питање ауре у хетерогености савременог музичког дела?
- Како се у пољу симулираног окружења одражава *Друго*?
- Каква је природа односа између извођача и публике у музичком извођаштву пре и после имплементације технологије и нових медија у извођачки процес?
- Какве промене захтева актуелна педагошка пракса у сусрету са новим изазовима који технологија поставља пред извођача?

Методолошки оквир истраживања

Ауторка се у истраживању бавила прикупљањем и анализом примера из праксе музичког извођења, који су карактеристичне парадигме за приказивање степена заступљености технологије. Компаративном методом анализирани су и систематизовани примери хибридизације и то у односу на праксе које поред живих извођача уводе технолошке системе. Компаративни приступ у теоријској анализи има за циљ да укаже на разлике, али и сличности модалитета новог извођаштва и њихову суштинску везу са традиционалним видовима, чиме је указано на њихово заједништво и припадност дисциплини извођачке уметности, упркос материјалним разликама. Интердисциплинарни приступ огледа се у примени постструктуралистичких теорија симулационизма, психоанализе, деконструкције и децентрализације. Анализом аудио-визуелне грађе разматране су разлике у звучним

результатима савремених ансамбала и програмираних система у односу на ансамбле који производе акустично звучање. Разматрани су и кључни концепти нових медија и технологија као што су: архив, мрежа (*network*), код, интерфејс, интерактивност, виртуелна реалност, хипертекст, симулација, сајберпростор, киборг, програмабилност, итд.

Оцена остварених резултата са критичким освртом референата

У раду су после детаљне анализе и расправе потврђене основне хипотезе. Применом дискурса савремених теорија које имају потенцијал за креирање интерпретативног ланца којим би се повезале нове појаве, остварен је циљ дисертације да буде представљен један од могућих видова систематизације хетерогене праксе музичког извођаштва која се развијала око технологије, а у односу на степен имплементације технологије и медија.

Трансформација је праћена кроз три фазе. Прву фазу промена покренули су композитори са новим захтевима у партитури, затим технологија израде инструмената и стилови интерпретације које су одређивали виртуози око којих се централизовала извођачка пракса током 17. и 18. века. Константовано је да је извођаштво постало академска дисциплина са увођењем образовних модела у првим конзерваторијумима и са формирањем националних школа. За ауторку је то тренутак када започиње успостављање статуса извођаштва упоредиво са статусом које у то време имало музичко дело у композиторском запису – партитури – на основу чега су композитори утврдили своју позицију у хијерархији уметничких дисциплина.

У другој фази коју означава као транзицију, ауторка уочава измене у ланцу композитор – технологија израде инструмената – способности извођача/виртуозитет и указује да долази до формирања новог низа: композитор – технологија – извођач – медији. Уведени су нови елементи интерпретације попут проширене технике, електричних уређаја у ансамблу, измештања чина извођења из концертног простора и улазак у вишемедијско окружење. Закључено је да у новој синтези са другим уметностима и медијима, извођаштво суштински преиспитује своје границе и успоставља нове улоге: друштвено ангажованог извођача, суперстара, извођача-глумца, извођача који заступа права угрожених мањина, извођача-истраживача. Али се промене нису односиле само на аспекте друштвене ангажованости у јавном простору, већ су се тицале целог низа у ком се огледа пораст коришћења технологије: партитура/дигитализована партитура – инструмент/технолошки измењен инструмент – извођач/мултидисциплинарни извођач – публика/медијска публика, корисници, прозумери.

Трећа фаза почиње од момента када музички извођач почиње да се користи новим медијима као средством уметничког изражавања. Са медијским простором за деловање истовремено се ствара могућност медијске (технолошке) праксе (Глена Гулда), али и улази у простор спектакла (као друштвене праксе). То је фаза, у раду означена као концептуална, у којој настаје мрежа односа извођаштва са мултимедијалним и вишемедијским уметностима. Ауторка истиче да историјски моменат у ком се извођаштво суштински

променило и кренуло путем развоја у два правца (један је одржавање традиционалног вида извођаштва, а други је практиковање технолошки обогаћеног извођаштва), може да се пронађе у другој половини 20. и почетком 21. века, у склопу процеса у којем се извођач из позиције интерпретирања/представљања садржаја окреће извођењу као процесу који успоставља значења и везе са другим уметностима и садржајима ван уметности. У трећој фази развоја, у доба технокултуре, музичко извођаштво остварује синтезу дисциплине са дигиталном технологијом и технолошким системима. Ипак, технолошке промене не воде ка поништавању претходне традиције, већ доводе до њене трансформације у мултидисциплинарну област у којој су акустични инструменти делимично или потпуно надограђени или замењени електронским и дигиталним. Са тим у вези, кандидаткиња указује на фазе развоја виолине, али и тела оркестра.

Коришћена литература

У раду је консултован импресиван избор литературе, о чему сведоче 174 коришћена извора (монографске публикације, зборници радова, часописи) и 86 веб-извора. То говори о посвећеном и садржајном истраживању које у основи има и елементе прегледног карактера, мада је акценат постављен на проблематизацији кључних појава везаних за трансформацију музичког извођаштва у савременој уметности.

Закључак са образложењем научног доприноса докторске дисертације

Докторска дисертација *Улога нових медија у савременом музичком извођаштву (Развој праксе музичког извођаштва у односу на друштвено-културни контекст и имплементацију нових технологија у оквирима перформанса, редизајнираног инструментаријума, архивирања и педагогије музичког извођаштва)* отвара актуелну тему везану за разматрање утицаја нових медија и дигиталне технологије, као и њихову широку укљученост у све области музичке уметности. Она истиче значај интердисциплинарног приступа музичкој уметности, што има институционалну подршку у уметничком образовном процесу на универзитетима за интердисциплинарна истраживања у Западним земљама. Обједињујући њихове резултате и на њима градећи прецизну, зналачку анализу разнородних појава у савременом музичком извођаштву, кандидаткиња и свој рад прикључује литератури аутора који раде на приближавању и развоју интердисциплинарних истраживања у музици у стручним круговима на нашим просторима. Кандидаткиња тиме отвара нову димензију садржаја дисциплине историја и теорија извођаштва. Значај рада се огледа у покретању низа нових питања у вези са актуелним музичким извођаштвом и педагогијом музичког извођаштва јер је указано на интердисциплинарне појаве у савременој уметности и на важност пробијања дисциплинарних граница музичког извођаштва. Анализа савремене извођачке праксе из друштвене и културолошке перспективе указала је на транзицију кроз

коју је прошла пракса музичког извођаштва у развоју од традиционалне извођачке праксе до хибридизације у времену информацијског друштва.

Комисија докторску дисертацију *Улога нових медија у савременом музичком извођаштву (Развој праксе музичког извођаштва у односу на друштвено-културни контекст и имплементацију нових технологија у оквирима перформанса, редизајнираног инструментаријума, архивирања и педагогије музичког извођаштва)* кандидаткиње Тијане Лукић оцењује као научно заснован, оригиналан и обухватан аналитички рад. Истичући да је овим радом дат значајан допринос методолошком и сазнајном обогаћењу досадашњих резултата истраживања у области теорије и историје извођаштва, Комисија предлаже Већу интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности да прихвате овај Извештај, те да покрену процедуру за јавну одбрану докторске дисертације.

.....
Др Тијана Поповић Млађеновић,
редовни професор ФМУ, председник

Др Биљана Лековић, доцент ФМУ

Др Санела Николић, доцент ФМУ

Др Аница Сабо, редовни професор ФМУ
у пензији

Др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ, ментор